

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการสร้างรูปแบบหม้อดินสทิงหม้อครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อศึกษารูปแบบหม้อดินในอดีตและปัจจุบัน ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ประจำถิ่น
2. เพื่อสร้างรูปแบบหม้อดินที่จะพัฒนาต่อไป โดยมุ่งหวังที่จะเผยแพร่ศิลป-หัตถกรรมพื้นบ้านของภาคใต้
3. เพื่อเป็นการอนุรักษ์และส่งเสริมการประกอบอาชีพปั้นหม้อให้คงอยู่สืบไป

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง ได้จากการคัดเลือกประชากร โดยแบ่งเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มผู้ประกอบการ มีอยู่ในปัจจุบัน 3 ครัวเรือน
2. กลุ่มผู้อาศัยในหมู่บ้าน คือ ตำบลสทิงหม้อ หมู่ 4 โดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย

จำนวน 77 ครัวเรือน

3. กลุ่มบุคคลทั่วไป โดยสุ่มจากประชากรที่อยู่ในเขตจังหวัดสงขลา จำนวนเป็นสองเท่าของกลุ่มผู้อาศัยในหมู่บ้าน รวม 154 ราย

4. กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ คัดเลือกจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง 3 กลุ่ม ดังนี้

- 4.1 ผู้เชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรม จำนวน 2 ท่าน

- 4.2 ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ จำนวน 3 ท่าน

- 4.3 ผู้เชี่ยวชาญด้านปฏิบัติ จำนวน 3 ท่าน

เครื่องมือที่ใช้

ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือขึ้นเป็นสองลักษณะ คือ

1. สร้างเป็นแบบสัมภาษณ์เพื่อศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับความเป็นมา รูปแบบหม้อดินในอดีตและปัจจุบัน ปัญหาอุปสรรค ตลอดจนการอนุรักษ์ โดยจัดทำเป็น 3 ชุด ดังนี้

- ชุดที่ 1   แบบสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ
- ชุดที่ 2   แบบสัมภาษณ์ผู้อาศัยในหมู่บ้าน
- ชุดที่ 3   แบบสัมภาษณ์บุคคลทั่วไป

ซึ่งแต่ละชุดจะประกอบด้วยคำถามแบบปลายปิดและปลายเปิด โดยแบบสัมภาษณ์ชุดที่ 1 และ 2 มีจำนวน 20 ข้อ และแบบสัมภาษณ์ชุดที่ 3 มี 15 ข้อ

2. สร้างแบบสอบถามความคิดเห็นรูปแบบหม้อดินสทิงหม้อ โดยมีลักษณะเป็นภาพร่างรูปแบบหม้อดินที่ผู้วิจัยได้ออกแบบ จำนวน 8 แบบ ตามหลักการออกแบบผสมผสานกับรูปแบบเดิม พร้อมทั้งคำอธิบายแนวคิด วิธีการ ประโยชน์ใช้สอย สำหรับให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาคัดเลือกแบบและคำถามปลายเปิดเพื่อแสดงความคิดเห็นข้อเสนอแนะหรือข้อควรปรับปรุงแก้ไข

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

1. นำผลจากแบบสัมภาษณ์ทั้ง 3 ชุด มาวิเคราะห์หาค่าทางสถิติเป็นร้อยละ ตามประเด็นต่าง ๆ ที่ตั้งคำถามออกมาในรูปแบบของตารางและความเรียง
2. นำผลจากการตอบแบบสอบถามของผู้เชี่ยวชาญ มาสรุปผลวิเคราะห์ประเด็นเห็นด้วย และไม่เห็นด้วย พร้อมกับข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 8 ท่าน ในรูปแบบของความเรียง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

จากการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลได้เป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลจากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ สรุปผลได้ดังนี้

กลุ่มผู้ประกอบการที่หลงเหลืออยู่ในปัจจุบันมีเพียง 3 ราย ซึ่งมีอายุตั้งแต่ 50 ปีขึ้นไป โดยเริ่มประกอบอาชีพปั้นหม้อเป็นเวลา 20 ปี ขึ้นไปทั้งสิ้น รายได้เฉลี่ยในแต่ละวันอยู่ในช่วง 100 - 500 บาท ขึ้นอยู่กับปริมาณงานและดินที่จะใช้ปั้น และจะผลิตได้วันละ 40 ใบขึ้นไป

ส่วนหม้อดินที่จำหน่ายได้มากที่สุด คือ หม้อต้มยาสมุนไพร และรองลงมา คือ เผล้ง สำหรับหม้ออื่น ๆ จำหน่ายได้บ้างตามแต่ลูกค้าจะสั่ง และสามารถจำหน่ายได้ทุก

ขนาด

ในอดีตมีการปั้นหม้อทุกรูปแบบ เพื่อการใช้ประโยชน์ที่แตกต่างกัน คือ
 หม้อข้าว เพื่อประโยชน์ใช้หุงข้าว อาบน้ำศพ และทำน้ำมนต์
 หม้อต้มยาสมุนไพร เพื่อประโยชน์ใช้ต้มยาชนิดต่าง ๆ
 หม้อแกง เพื่อประโยชน์ใช้ประกอบอาหารประเภทแกงชนิดต่าง ๆ
 เผล้ง เพื่อประโยชน์ใช้ใส่น้ำ หรือ ตักน้ำ และต้มยา
 สวด เพื่อประโยชน์ใช้หุงข้าวเหนียว และใช้ในพิธีแต่งงาน

ส่วนในปัจจุบัน มีเพียง 1 ราย ที่ยังทำหม้อดินทั้ง 4 รูปแบบอยู่ อีกหนึ่งราย ไม่ได้
 ทำสวด และรายสุดท้ายทำเฉพาะหม้อต้มยาสมุนไพรกับเผล้งเท่านั้น โดยจะนำหม้อมา
 คัดแปลงเป็นรูปกาแทน สำหรับลักษณะของลวดลายยังคงใช้ลวดลายและวิธีการแบบเดิม
 อยู่ รวมทั้งการเผาก็ยังคงใช้วิธีการเดิม ซึ่งเตาที่หลงเหลืออยู่ในปัจจุบันมีเพียง 3 เตา เป็น
 เตาแบบยี่น 2 เตา และเตานอนอีก 1 เตา นอกจากนี้มีอยู่ 2 ราย ที่ใช้เครื่องทุ่นแรง
 ในการผลิต คือ แป้นหมุนไฟฟ้าและเครื่องนวดดิน

หน่วยงานที่ให้การสนับสนุนผู้ ประกอบการมีเพียงหน่วยงานเดียว คือ ศูนย์
 ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคใต้ แต่มีอยู่ 1 ราย ที่ไม่เคยได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานใด
 เลย และการประกอบอาชีพปั้นหม้อในปัจจุบัน มีปัญหาหลายประการ คือ

1. ปัญหาหาแหล่งวัตถุดิบยาก
2. ปัญหาวัตถุดิบราคาแพง
3. ปัญหาขาดวัสดุ - อุปกรณ์ในการทำ
4. ปัญหาขาดเครื่องอำนวยความสะดวก
5. ปัญหาขาดคนรับช่วงต่อในการทำ
6. ปัญหาถูกหลานและชาวบ้านไม่เห็นความสำคัญของอาชีพนี้
7. ปัญหาหาคนรับจ้างยาก
8. ปัญหาขาดหน่วยงานสนับสนุนและทางราชการสนับสนุน ไม่จริงจัง
9. ไม่สามารถผลิตงานตามที่ถูกค้าต้องการได้

แต่ที่น่าสนใจ คือ ผู้ประกอบการทั้ง 3 ราย ไม่มีปัญหาเรื่องรายได้น้อยเลย และ
 สิ่งที่ผู้ประกอบการต้องการให้หน่วยงานของรัฐหรือเอกชนช่วยสนับสนุน คือ

1. ช่วยแก้ปัญหาเรื่องแหล่งวัตถุดิบ
2. ช่วยเรื่องทุนกู้ยืมในการลงทุน
3. ช่วยเหลือด้านพื้นที่การผลิตและการตลาด
4. ช่วยจัดหาผู้ที่จะแนะนำทางด้านการปรับปรุงรูปแบบ

ตอนที่ 2 ผลจากการสัมภาษณ์ผู้อาศัยในหมู่บ้าน

กลุ่มตัวอย่างผู้อาศัยในหมู่บ้าน 77 ครัวเรือน ผลจากการสัมภาษณ์พอจะสรุปได้ดังนี้

1. ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป

1.1 เพศ อายุ ภูมิฐานะ กลุ่มตัวอย่างจำแนกเป็นเพศชาย ร้อยละ 29.87 ที่เหลือเป็นเพศหญิง ร้อยละ 70.13 ซึ่งอยู่ในระดับอายุ 60 - 79 ปี ถึง ร้อยละ 46.75 รองลงมาอยู่ในระดับอายุ 40 - 59 ปี ร้อยละ 27.29 ระดับอายุ 20 - 29 ปี ร้อยละ 18.18 และ ระดับอายุ 80 ปี ขึ้นไป ร้อยละ 7.80 โดยส่วนใหญ่จะมีภูมิลำเนาอยู่ที่บ้านสตึงหม้อถึง ร้อยละ 94.81 ที่เหลือย้ายถิ่นฐานมาจากที่อื่นเพียง ร้อยละ 5.19

1.2 ระยะเวลา สาเหตุ ที่เลิกอาชีพ กลุ่มผู้อาศัยในหมู่บ้านเป็นเวลา 20 ปี ขึ้นไป มีถึง ร้อยละ 81.82 และเคยประกอบอาชีพปั้นหม้อเกินกว่ากึ่งหนึ่ง คือ ร้อยละ 55.84 ส่วนสาเหตุที่ทำให้เลิกอาชีพปั้นหม้อ สาเหตุหลัก คือ ขาดคนทำ/ขาดคนรับช่วงต่อ ร้อยละ 31.25 สาเหตุรองลงมา คือ วัตถุดิบหายาก ไม่สะดวกต่อการทำ ร้อยละ 26.04 สาเหตุเพราะอาชีพปั้นหม้อรายได้น้อย ร้อยละ 13.54 และอาชีพอื่นรายได้ดีกว่า ร้อยละ 11.46 นอกเหนือจากนั้นก็จะเป็นสาเหตุอื่น ๆ เช่น ไม่มีวัตถุดิบ สุขภาพไม่แข็งแรง ทำแล้วขาดทุน และ ไม่มีตลาดรองรับ

1.3 ประเภทและขนาดที่ใช้ กลุ่มตัวอย่างผู้อาศัยในหมู่บ้านที่เคยใช้หม้อดิน สตึงหม้อมีจำนวน ร้อยละ 55.84 และประเภทของหม้อดินที่ใช้มาก คือ หม้อต้มยาสมุนไพร และเผลิ่ง ในอัตราส่วนเท่ากัน คือ ร้อยละ 26.34 รองลงมา คือ หม้อข้าว ร้อยละ 19.20 สวด ร้อยละ 15.62 และหม้อแกง ร้อยละ 12.50 ตามลำดับ และขนาดที่ใช้จะนิยมขนาดกลางมากที่สุด คือ ร้อยละ 41.90 ที่เหลือเป็นขนาดเล็ก ร้อยละ 31.08 ขนาดใหญ่ ร้อยละ 27.02

2. การอนุรักษ์

2.1 การอนุรักษ์ลวดลาย สำหรับลวดลายที่ชอบมากที่สุด คือ ลายคว้านง อยู่ในระดับ 25.12 รองลงมา คือ ลายก้านจากหรือลายก้านมะพร้าวคี่ ร้อยละ 16.28 ลายก้านจากหรือลายก้านมะพร้าวคู่ ร้อยละ 12.10 นอกเหนือจากนั้นก็จะเป็นลายลูกแก้วใหญ่ ลายก้านแย่ง และลายอื่น ๆ ในอัตราส่วนที่ลดหลั่นกันไป ดังแสดงไว้ในตารางที่ 17 โดยที่ทุกคนลงความเห็นว่าควรจะอนุรักษ์ลวดลายเดิมไว้ เพราะลวดลายเดิมสวย และเป็นลายที่เรียบง่าย ดูแล้วมีลักษณะเด่นชัดดี ซึ่งลายที่เห็นว่าควรอนุรักษ์มากที่สุด คือ ลายคว้านง มีถึง ร้อยละ 43.18 รองลงมา คือ ลายก้านจากหรือลายก้านมะพร้าวคี่ ร้อยละ 36.36 และลายลูกแก้วใหญ่ ร้อยละ 20.46 ตามลำดับ

2.2 การอนุรักษ์การปั้นหม้อดินสทิงหม้อ กลุ่มผู้อาศัยในหมู่บ้านทุกคนเห็นด้วยว่าควรจะมีการอนุรักษ์การปั้นหม้อดินสทิงหม้อต่อไป โดยต้องการให้มีการปั้นหม้อประเภทเผล้งมากที่สุด คือ ร้อยละ 31.76 รองลงมา คือ หม้อหุงข้าว/หม้อต้มยาสมุนไพร ร้อยละ 26.47 สวด ร้อยละ 12.94 ประเภทอื่น ๆ เช่น ของเล่น กระจุกอมสิน ร้อยละ 17.65 และหม้อแกง ร้อยละ 11.18 ตามลำดับ

3. ประโยชน์ของการใช้งาน

3.1 ประโยชน์ของรูปแบบหม้อดินสทิงหม้อ ประโยชน์ที่ใช้งานมากที่สุด คือ ใช้ต้มยาสมุนไพร ร้อยละ 26.97 รองลงมา คือ ใช้หุงต้มประกอบอาหาร ใส่น้ำ ใส่นม ร้อยละ 19.66 ใช้เป็นเครื่องประดับตกแต่ง ร้อยละ 14.04 ใช้เป็นอุปกรณ์ในการละเล่น ร้อยละ 11.24 และประโยชน์อื่น ๆ เช่น เป็นของชำร่วย ใช้เป็นกระถางปลูกต้นไม้ ร้อยละ 8.43 ตามลำดับ

3.2 ประโยชน์ของหม้อดินต่อผู้ประกอบการหรือชุมชน กลุ่มผู้อาศัยในหมู่บ้านเห็นว่าประโยชน์ที่จะได้สูงสุดจากการทำหม้อดิน คือ ทำให้คนในชุมชนมีรายได้หลักและรายได้เสริม ร้อยละ 45.91 รองลงมา คือ การได้นำหม้อดินมาใช้ในครัวเรือน ร้อยละ 42.86 การได้รู้จักวิธีการทำหม้อดิน ร้อยละ 7.14 และการนำหม้อดินมาตัดแปลงเป็นเครื่องประดับตกแต่งบ้าน ร้อยละ 4.09 ตามลำดับ

4. ผลกระทบและหน่วยงานที่ควรให้การสนับสนุน

4.1 **ผลกระทบจากการทำหม้อดิน** จากการสัมภาษณ์พบว่า ผลกระทบจากการทำหม้อดินก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ หลายด้าน คือ ปัญหาเรื่องดินและสถานที่เผา ร้อยละ 53.85 ปัญหาความขัดแย้งของคนในชุมชน ร้อยละ 29.23 และปัญหามลภาวะเป็นพิษ ร้อยละ 16.92 ตามลำดับ

4.2 **หน่วยงานที่ควรให้การสนับสนุน** จากปัญหาต่าง ๆ ทำให้กลุ่มผู้อาศัยในหมู่บ้านมองเห็นว่าหน่วยงานที่ควรให้การสนับสนุนควรจะเป็นหน่วยงานทั้งของรัฐและเอกชน เช่น อำเภอ พัฒนาการอำเภอ กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กลุ่มออมทรัพย์ตำบล หรือบริษัทที่จะช่วยในด้านการตลาด เป็นต้น

5. ข้อเสนอแนะ

ผู้อาศัยในหมู่บ้าน ได้ให้ข้อเสนอแนะเป็นประเด็นสำคัญ ๆ 4 ประเด็นด้วยกัน คือ 1. อยากให้รุ่นลูกหลานอนุรักษ์สืบต่อกันไป ร้อยละ 42.25 2. ให้ผู้เกี่ยวข้องจัดหาดินในการปั้นหม้อให้เพียงพอ ร้อยละ 28.17 3. ให้มีการประดิษฐ์รูปทรงและลวดลายที่แปลกใหม่ขึ้นบ้าง ร้อยละ 23.95 และ 4. อยากให้มีตลาดรองรับมากกว่าเดิม ร้อยละ 5.63 ตามลำดับ

ตอนที่ 3 ผลจากการสัมภาษณ์บุคคลทั่วไป

1. ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป

ผู้วิจัยได้สุ่มสัมภาษณ์บุคคลทั่วไปจำนวนเป็นสองเท่าของกลุ่มผู้อาศัยในหมู่บ้าน คือ 154 ราย สรุปผลได้ดังนี้

1.1 **เพศ อายุ** กลุ่มที่สัมภาษณ์เป็นเพศชายและเพศหญิงเท่ากัน คือ ร้อยละ 50 โดยอยู่ในระดับอายุ 21 - 30 ปี มากที่สุดถึง ร้อยละ 74.03 รองลงมา คือ อายุระหว่าง 31 - 40 ปี ร้อยละ 11.69 อายุ 41 - 50 ปี ร้อยละ 7.14 อายุต่ำกว่า 20 ปี ร้อยละ 5.84 และอายุ 50 ปีขึ้นไป ร้อยละ 1.30

1.2 **การใช้งาน** จากการสัมภาษณ์พบว่า ร้อยละ 79.22 รู้จักหม้อดินสถึงหม้อและเคยใช้งาน ร้อยละ 59.74 ส่วนที่เหลือ ร้อยละ 40.26 ไม่เคยใช้หม้อดินมาก่อน

1.3 **ประเภท** ประเภทของหม้อดินที่นิยมใช้มากที่สุด คือ หม้อต้มยาสมุนไพรคิดเป็น ร้อยละ 45.26 รองลงมา คือ เผล้ง ร้อยละ 24.21 หม้อข้าว ร้อยละ 15.26 สวด ร้อยละ 10.53 และหม้อแกง ร้อยละ 4.74 ตามลำดับ

1.4 ขนาด สำหรับขนาดของหม้อดินที่นิยมมากที่สุด คือ ขนาดกลางมากถึง ร้อยละ 64.29 ส่วนขนาดเล็ก ร้อยละ 19.48 ขนาดใหญ่ ร้อยละ 5.19 และไม่แสดงความ คิดเห็น ร้อยละ 11.04

1.5 ลวดลาย ลักษณะลวดลายหม้อดินสีทึบส่วนใหญ่จะเป็นที่รู้จักกัน แพร่หลาย และลายที่ชอบมากที่สุด คือ ลายประดิษฐ์ ร้อยละ 14.39 รองลงมา คือ ลาย กี่นาง และลายดอกพิกุล ร้อยละ 12.68 ส่วนลายอื่น ๆ จะมีความชอบอยู่ในระดับใกล้เคียง กัน โดยให้เหตุผลที่ชอบเพราะลวดลายอ่อนช้อยสวยงาม มีลักษณะเรียบง่าย และมี เส้นโค้งงดงามดูเป็นธรรมชาติ

2. การอนุรักษ์

2.1 การอนุรักษ์ลวดลาย กลุ่มตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์ ร้อยละ 95.45 เห็นด้วย ว่าควรมีการอนุรักษ์ลวดลายเดิมไว้ โดยลวดลายที่เห็นควรอนุรักษ์มากที่สุด คือ ลายอื่น ๆ ร้อยละ 38.71 ลายประดิษฐ์ ร้อยละ 26.88 ลายตุ๊กแก้วใหญ่ ร้อยละ 20.43 และลายดอกพิกุล ร้อยละ 13.98 ตามลำดับ โดยให้เหตุผลว่า เป็นลวดลายที่เก่าแก่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ดูซับซ้อนแต่เรียบง่าย และมีความงดงาม

2.2 การอนุรักษ์การปั้นหม้อดินสีทึบ ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนต้องการให้มีการอนุรักษ์การปั้นหม้อดินสีทึบต่อไป โดยให้เหตุผลว่า จะได้เป็นเอกลักษณ์ให้คน รุ่นหลังได้ชื่นชม และเป็นการเสริมรายได้ให้กับคนในชุมชน ซึ่งหม้อที่ต้องการให้ปั้นมากที่สุด คือ หม้อข้าว / ต้มยาสมุนไพร ร้อยละ 36.58 รองลงมา คือ เผล้ง ร้อยละ 29.88 สวด ร้อยละ 14.94 หม้อแกง ร้อยละ 14.33 และอื่น ๆ เช่น แจก้น หรือ กระปุกอมสิน ร้อยละ 4.27 ตามลำดับ

3. ประโยชน์ของการใช้งาน

กลุ่มตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์เห็นว่าประโยชน์ของรูปแบบหม้อดินสีทึบ ร้อยละ 26.56 น่าจะใช้ต้มยาสมุนไพร นอกจากนั้น ใช้เป็นเครื่องประดับตกแต่ง ร้อยละ 22.74 ใช้ใส่น้ำ ร้อยละ 20.92 ใช้หุงต้มประกอบอาหารเหมือนเดิม ร้อยละ 14.69 ใช้เป็น อุปกรณ์ในการละเล่น 11.87 และใช้ประโยชน์อื่น ๆ เช่น ปลุกต้นไม้ เป็นของที่ระลึก หรือ เป็นแจก้นใส่ดอกไม้ อีก ร้อยละ 3.22

4. การปรับปรุงหรือพัฒนารูปแบบ

ผลจากการสัมภาษณ์พบว่าสิ่งที่น่าจะปรับปรุงหรือพัฒนามากที่สุด คือ ด้านรูปร่าง-รูปทรง ร้อยละ 40.28 ด้านลวดลาย ร้อยละ 36.94 ด้านขนาด ร้อยละ 17.22 และด้านอื่น ๆ เช่น สี สัน ความทนทาน ประโยชน์ใช้สอย และคุณภาพอีก ร้อยละ 5.56 ตามลำดับ

5. หน่วยงานที่ควรให้การสนับสนุน

กลุ่มตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์เห็นว่าหน่วยงานที่ควรให้การสนับสนุนการทำหม้อดินสทิงหม้อ คือ หน่วยงานของรัฐ ร้อยละ 67.36 เช่น หน่วยงาน อบต. กรมศิลปากร กระทรวงแรงงานและสวัสดิการ สถาบันทักษิณคดีศึกษา และสถาบันส่งเสริมและพัฒนาแรงงาน เป็นต้น ส่วนหน่วยงานของเอกชนอยู่ในระดับ ร้อยละ 29.01 และหน่วยงานอื่น ๆ ซึ่งไม่ได้ระบุชื่อหน่วยงานอีก ร้อยละ 3.63

6. ข้อเสนอแนะ

จากการสัมภาษณ์มีผู้ไม่แสดงความคิดเห็นถึง ร้อยละ 75 ส่วนที่เหลือมีข้อเสนอแนะที่แตกต่างกัน ดังนี้

6.1 อยากให้คนรุ่นหลังช่วยอนุรักษ์กันต่อไป

6.2 ควรมีการสนับสนุนและส่งเสริมการปั้นหม้อดินให้มีชื่อเสียงจนเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดสงขลา

6.3 ควรมีการคัดเลือกรูปทรงและลวดลายใหม่ ๆ บ้าง

6.4 ควรมีการส่งเสริมทางด้านการตลาด

6.5 ควรทำให้มีความทนทานกว่าเดิม

ตอนที่ 4 สรุปผลจากแบบสอบถามผู้เชี่ยวชาญ

กลุ่มผู้เชี่ยวชาญทั้ง 8 ท่าน ได้ให้ความเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับรูปแบบต่าง ๆ ดังนี้

แบบที่ 1 ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 8 ท่าน เห็นด้วยกับรูปแบบใหม่ โดยมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม คือ

1. หูจับบริเวณคอภาชนะควรเพิ่มขนาดให้ใหญ่กว่าเดิมเพื่อความคงทน
2. ลวดลายควรให้มีการยึดหยุ่นได้ เช่น มีการสลับตำแหน่งของลวดลาย เป็นต้น
3. ถ้าจะใช้เป็นกระถางควรเจาะรูตรงกลางก้นภาชนะสำหรับระบายน้ำ แต่มีอยู่

ท่านหนึ่งเห็นว่าการนำมาทำเป็นกระถางไม่เหมาะสม เพราะตรงกลางตัวภาชนะจะโค้ง ออก ไม่สะดวกต่อการเปลี่ยนดิน

4. หากเพิ่มเตาถ่านเล็ก ๆ แบบอั้งโล่ และจัดผิวหม้อภายในให้เรียบ สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อีกด้าน คือ ใช้เป็นหม้อไฟตั้งโต๊ะอาหาร

แบบที่ 2 ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 8 ท่าน เห็นด้วยกับรูปแบบใหม่ โดยมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม คือ

1. จะต้องคำนึงถึงความแข็งแรงของหูจับ
2. ควรมีการออกแบบลวดลายฉลุให้หลากหลายและยืดหยุ่น ได้ตามความเหมาะสม
3. ลวดลายฉลุบางครั้งอาจจะมีปัญหาเวลาเผา ลายอาจจะแตกหรือร้าวได้
4. เพิ่มประโยชน์การใช้งานเป็นอ่างเลี้ยงปลา โดยการปรับขนาดให้เหมาะสม และเพิ่มขาตั้ง

แบบที่ 3 มีผู้เชี่ยวชาญ 1 ท่าน ที่ไม่เห็นด้วยกับรูปแบบใหม่ โดยให้เหตุผลว่าเป็นรูปแบบที่ต้องอาศัยขั้นตอนการผลิตหลายขั้นตอนและใช้ต้นทุนในการผลิตสูง ส่วนอีก 7 ท่าน เห็นด้วยกับรูปแบบใหม่ โดยมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม คือ

1. วัสดุที่ใช้รัดคอและลำตัวภาชนะสามารถใช้วัสดุอื่นแทนเชือกได้ เช่น หวาย เป็นต้น
2. ขาตั้งควรเป็นขาหินเผา และอาจจะมีลายฉลุเพิ่มเติมเพื่อความสวยงาม แต่ในแง่ของผู้ประกอบการมีความเห็นว่าขาตั้งไม่ควรทำด้วยดินเผาเพราะจะหักง่าย
3. ควรจะปรับความสูงของหม้อเพื่อ ไม่ต้องใช้ขาเหล็ก เพื่อที่ผู้ประกอบการจะได้ผลิตได้ง่าย และลดต้นทุนการผลิต
4. ฝาปิดควรอนุรักษ์รูปแบบเดิม

แบบที่ 4 ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 8 ท่าน เห็นด้วยกับรูปแบบใหม่ โดยมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม คือ

1. ควรมีการปรับเปลี่ยนลวดลายให้แปลกจากเดิม เช่น ทำเป็นลายฉลุ หรือหาวิธีการเคลือบ เจียนสี หรือเขียนเป็นตัวอักษรที่มีความหมาย เป็นต้น
2. ส่วนบนที่ใช้แขวนอาจจะมีการเปลี่ยนแปลงรูปร่างเป็นลักษณะต่าง ๆ เพื่อให้

เกิดรูปแบบที่หลากหลาย

แบบที่ 5 ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 8 ท่าน เห็นด้วยกับรูปแบบใหม่ โดยมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม คือ

1. ควรปรับสัดส่วนให้สูงขึ้นและลดส่วนฐานให้แคบกว่าเดิม เพื่อให้รูปร่างกระชับขึ้น

2. การใช้เชือกรัดอาจจะทำให้ยุ่งยากในการผลิต

3. ควรมีการเคลือบผิวให้ดูสวยงาม

4. เพิ่มประโยชน์การใช้งานเป็นกระถางรูปก็ได้

แบบที่ 6 ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 8 ท่าน เห็นด้วยกับรูปแบบใหม่ โดยมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม คือ

1. ส่วนของปากหม้อควรจะอนุรักษ์รูปแบบเดิม แต่อาจจะยืดส่วนของคอหม้อให้สูงขึ้น

2. ลักษณะของลวดลายควรจะมีการลดหลั่นขนาดให้เหมาะสมกับรูปทรง

3. บริเวณก้นหม้อไม่ควรมีลักษณะโค้งเหมือนแบบเดิมเพราะอาจจะทำให้ล้มแตกง่าย น่าจะปรับเป็นก้นแบนราบ หรือ ให้มีลักษณะโค้งขึ้น หรือทำเป็นหมอนรองรับแทน จะทำให้การตั้งภาชนะมีความมั่นคงขึ้น

4. เพิ่มประโยชน์การใช้งานเป็นกระถางปลูกกล้วยไม้สกุลหวาย

แบบที่ 7 มีผู้เชี่ยวชาญ 1 ท่าน ที่ไม่เห็นด้วยกับรูปแบบใหม่ โดยให้เหตุผลว่าเป็นรูปแบบที่ต้องอาศัยการผลิตหลายขั้นตอนและใช้ต้นทุนในการผลิตสูง ส่วนอีก 7 ท่าน เห็นด้วยกับรูปแบบใหม่ โดยมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม คือ

1. ควรปรับปรุงรูปร่างภาชนะให้สูงขึ้น เพื่อเลี่ยงการใช้ขาตั้ง จะได้เป็นงานหัตถกรรมของชาวบ้านล้วน ๆ

2. หากใช้ขาตั้งควรเพิ่มขาให้เป็น 4 ขา เพราะต้องรับน้ำหนักปริมาณของน้ำที่อยู่ในภาชนะด้วย จะทำให้การใช้งานมีความแข็งแรงขึ้น

3. อาจจะออกแบบให้มีขนาดเล็กด้วย เพราะจะให้ความรู้สึกที่น่ารักและสวยงาม

แบบที่ 8 ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 8 ท่าน เห็นด้วยกับรูปแบบใหม่ โดยมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม คือ

1. ควรระวังเรื่องลายฉลุอย่าให้มากจนเกินไป เพราะจะทำให้กลิ่นของเครื่องหอมระเหยเร็ว
2. ลวดลายควรมีการยืดหยุ่นตามความเหมาะสม
3. วัสดุที่ใช้แขวนควรเป็นวัสดุชนิดอื่น ๆ ด้วย
4. ควรมีการตรวจสอบความต้องการของตลาดรองรับด้วย

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ทำให้ทราบข้อมูลที่จะส่งผลกระทบต่อการพัฒนาอาชีพการปั้นหม้อบ้านสตึงหม้อ ในประเด็นใหญ่ ๆ 3 ประเด็น ดังนี้

1. การอนุรักษ์

ผลจากการวิจัย พบว่า บุคคลส่วนใหญ่เห็นว่า การปั้นหม้อดินสตึงหม้อแต่เดิมมีเอกลักษณ์เฉพาะควรค่าแก่การอนุรักษ์ โดยพิจารณาจากประเด็นย่อย ดังต่อไปนี้

1.1 รูปแบบหม้อดิน

รูปแบบของหม้อดินตั้งแต่อดีตที่คงหลงเหลืออยู่ในปัจจุบัน ยังคงมีครบทั้ง 4 รูปแบบ คือ หม้อข้าวหรือหม้อต้มยาสมุนไพร หม้อแกง เผล้ง และ สวด ซึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่าหม้อที่นิยมใช้มากที่สุด คือ หม้อข้าว หรือ หม้อต้มยาสมุนไพร โดยจะเน้นประโยชน์ในการต้มยามากกว่าหุงข้าว ทั้งนี้ เป็นเพราะกรรมวิธีในการหุงข้าวแบบเดิมไม่สะดวกและล่าช้าสู่การหุงข้าวด้วยหม้อไฟฟ้าแบบสมัยใหม่ไม่ได้ แต่กรรมวิธีในการต้มยาส่วนใหญ่ยังมีความเชื่อว่าการต้มยาด้วยภาชนะดินเผาจะทำให้ได้ยาที่มีคุณภาพไม่เป็นอันตรายต่อร่างกายจึงทำให้หม้อต้มยาสมุนไพรคงเป็นที่นิยมของท้องตลาดและผู้ประกอบการสามารถผลิตออกจำหน่ายได้ตลาดทั้งปี ส่วนเผล้ง จะพบมากในกลุ่มผู้อาศัยในหมู่บ้าน เพราะคงซื้อหาสะดวกและน้ำที่ใสจะเย็นน้ำดื่ม แต่ในสังคมเมืองไม่ค่อยจะนิยมใช้ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะไม่สะดวกในการซื้อหาและความคงทนคงสุ้ภาชนะที่ทำด้วยอลูมิเนียมหรือพลาสติกไม่ได้ สำหรับหม้อรูปแบบอื่น ก็มีการผลิตบ้างเป็นครั้งคราวตามที่มีผู้สั่งเท่านั้น

ส่วนการสร้างลวดลายที่นิยมใช้อยู่ในปัจจุบัน คือ การตีลายด้วยไม้ตาม เพราะสะดวกและง่ายต่อการทำ โดยเฉพาะลวดลายดั้งเดิมที่ยังคงใช้กันอยู่ก็จะทำตามที่บรรพบุรุษถ่ายทอดให้ ซึ่งนอกเหนือจากกรรมวิธีที่ทำสืบต่อกันมาแล้ว จะเห็นได้ว่า

ลักษณะของลวดลายก็มีความงามที่น่าสนใจ ตัวอย่างเช่น ลายคว้านางที่นิยมใช้กันมาก และเห็นว่าควรอนุรักษ์ไว้ จะมีลักษณะของการใช้ลายเส้นที่ซ้ำ ๆ กัน ในจังหวัดที่สม่ำเสมออยู่แล้วเกิดการเคลื่อนไหวและมีการผสมผสานระหว่างรูปและพื้นอย่างกลมกลืน ตรงตามหลักการออกแบบลวดลายเครื่องปั้นดินเผาอย่างเด่นชัด ซึ่งลักษณะของลายก้านจาก หรือ ก้านมะพร้าวคือ ลายลูกแก้วใหญ่ หรือลายประดิษฐ์อื่น ๆ ก็จะออกแบบในทำนองเดียวกัน ทำให้เห็นถึงภูมิปัญญาชาวบ้านที่รู้จักสังเกตธรรมชาติแล้วนำมาประยุกต์ให้เกิดเป็นลวดลายได้อย่างสวยงาม

1.2 ประโยชน์ใช้สอย

ลักษณะการใช้งานในส่วนของภาชนะต่าง ๆ มักจะเป็นไปตามกระแสของสังคม จากผลการวิจัยจึงพบว่าการนำหม้อดินมาใช้ ดั มยาสมุ น ไพรตามหน้าที่เดิมมีปริมาณสูงสุด เพราะสังคมไทยในปัจจุบันเริ่มเห็นคุณค่าของการรักษาโรคด้วยยาแบบแผนโบราณมากขึ้น ควบคู่ไปกับการเห็นคุณค่าของความงาม โดยการนำภาชนะต่าง ๆ มาดัดแปลงการใช้งานให้เป็นเครื่องประดับตกแต่งทั้งสองแนวทาง คือ การคงไว้ซึ่งประโยชน์ของการใช้งานแบบเดิม และการปรับหน้าที่การใช้งานให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคม

2. การพัฒนา

การพัฒนาการปั้นหม้อดินสทิงหม้อถือเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่มีความจำเป็น ซึ่งผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลชี้ชัดว่ากลุ่มตัวอย่าง ทั้ง 4 กลุ่ม เห็นด้วยกับการพัฒนาด้านต่าง ๆ ดังนี้

2.1 ด้านรูปแบบ

การพัฒนารูปแบบหม้อดินสทิงหม้อจะต้องพัฒนาทั้งด้านรูปร่าง - รูปทรง ด้านขนาด และด้านลวดลาย ให้มีความประสานกลมกลืนกันตามหลักของการออกแบบ โดยต้องไม่ลืมถึงการคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์เดิมอยู่ด้วย และรูปแบบที่พัฒนาขึ้นใหม่ต้องเป็นรูปแบบที่ชาวบ้านสามารถทำเองได้เป็นส่วนใหญ่ อาจจะมีส่วนประกอบอื่นเพียงเล็กน้อยที่ต้องว่าจ้างหรือซื้อจากแหล่งอื่น ซึ่งควรเป็นไปตามหลักการพัฒนาในยุคปัจจุบันที่เน้นการพึ่งตนเองเป็นหลัก ดังนั้น รูปแบบทั้ง 8 แบบ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จึงเน้นการคงไว้ซึ่งรูปแบบเดิมส่วนหนึ่ง ประกอบกับรูปแบบที่ปรับปรุงขึ้นใหม่ โดยคำนึงถึงความเรียบง่าย

และกรรมวิธีที่ไม่ยุ่งยากมากนัก

2.2 ด้านประโยชน์ใช้สอย

การพัฒนาที่คิดจะต้องพัฒนาคำนรูปแบบและประโยชน์ใช้สอยควบคู่กันไป โดยเฉพาะสังคมในปัจจุบัน การเลือกใช้ภาชนะต่าง ๆ นอกเหนือจากผู้ซื้อจะพิจารณาถึงความงามแล้ว ก็มักจะคำนึงถึงประโยชน์ใช้สอยที่หลากหลายเป็นองค์ประกอบในการตัดสินใจ ดังนั้น จากรูปแบบหม้อดินทั้ง 4 รูปแบบที่ใช้ประโยชน์ดั้งเดิม จึงต้องมีการปรับปรุงลักษณะการใช้งานให้หลากหลายประกอบกับการคำนึงถึงคุณภาพเป็นสำคัญ เพื่อให้มีตลาดรองรับมากขึ้นนั่นเอง

3. ปัญหาและอุปสรรค

ในประเด็นของปัญหาและอุปสรรคจะเห็นว่าผลจากงานวิจัยของสุภาภย์ อินทองคง (2524 : หน้า 159 - 160) พบว่า ปัจจัยที่ทำให้การผลิตเครื่องปั้นดินเหนียวลดลง นั้น มีทั้งปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายใน ปัจจัยภายนอกมีการกระจายของสิ่งประดิษฐ์และเทคโนโลยีสมัยใหม่ การขาดการเอาใจใส่ของผู้เกี่ยวข้อง และปัจจัยภายในมีการขาดผู้ช่วยเหลือแรงงาน ราคาผลิตภัณฑ์ตกต่ำ เพราะผลกระทบจากปัจจัยภายนอก ขาดพาหนะขนส่ง และความชราภาพของผู้ประกอบการเอง ซึ่งปัญหาส่วนใหญ่ก็ยังคงมีอยู่ในปัจจุบัน โดยเฉพาะปัญหาที่เกิดจากการเอาใจใส่ของผู้เกี่ยวข้องที่มองข้ามความสำคัญของงานหัตถกรรมด้านนี้ จึงไม่ได้ให้การสนับสนุนอย่างจริงจัง ทำให้เกิดปัญหาอื่น ๆ แทรกซ้อนขึ้นมาอีกมากมาย เช่น ปัญหาแหล่งวัตถุดิบ ซึ่งในปัจจุบันกลายเป็นการคำนึงถึงผลประโยชน์มากกว่าการเห็นคุณค่าทางวัฒนธรรมที่ควรให้การสนับสนุนเพื่อจะได้อนุรักษ์ไว้สืบไป ปัญหาแรงงานที่ผู้ประกอบการไม่สามารถทวนกระแสค่านิยมของสังคมได้ ปัญหาทุนอุดหนุนกู้ยืม ปัญหาพื้นที่การผลิตและการตลาด หรือ ปัญหาการให้คำแนะนำด้านการปรับปรุงรูปแบบและวิธีการ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

จากการทำวิจัยครั้งนี้พบว่า สาเหตุที่การปั้นหม้อดินบ้านสตึงหม้อมีจำนวนผู้ประกอบการลดน้อยลง ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ การสร้างรูปแบบหม้อดินชิ้นใหม่เป็นเพียงแนวทางหนึ่งเท่านั้นที่พอจะแก้ปัญหาได้บ้าง แต่หากไม่มีหน่วยงานหรือผู้เกี่ยวข้องเข้าไปทำหน้าที่ประสานงานด้านการจัดการ หรือให้การสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง

อาชีพการปั้นหม้อของชาวสทิงหม้อก็คงจะสูญหายไปในที่สุด ผู้วิจัยจึงเห็นว่า ไม่ว่าจะป็นหน่วยงานของรัฐหรือเอกชน ควรมีการสนับสนุนในเรื่องต่อไปนี้

1. จัดอบรมเยาวชนให้เห็นถึงคุณค่าของอาชีพการปั้นหม้อดินบ้านสทิงหม้อ พร้อมทั้งฝึกการปฏิบัติเพื่อนำไปประกอบอาชีพได้
2. จัดอบรมผู้ประกอบการเพื่อเสริมความรู้ด้านวิธีการ รูปแบบและการจัดการ เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด
3. จัดหาทุนกู้ยืมให้แก่ผู้สนใจที่จะยึดอาชีพการปั้นหม้อดิน ในอัตราดอกเบี้ยต่ำ
4. ดำเนินการกำหนดเขตแหล่งวัตถุดิบที่ชัดเจนและเพียงพอเพื่อที่จะได้ไม่เป็นปัญหากับผู้ประกอบการต่อไป
5. ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้บุคคลทั่วไปได้รู้จักและเห็นคุณค่าของการปั้นหม้อบ้านสทิงหม้ออย่างกว้างขวาง

